

- Феоктистова Н. В. Формирование семантической структуры отвлеченного имени (на материале древнеанглийского языка) / Н. В. Феоктистова. – Л. : ЛГУ, 1984. – 188 с.
- Шапошникова И. В. История английского языка : учебное пособие / И. В. Шапошникова. – М. : Флинта, 2011. – 508 с.
- Якушева И. В. Типология и семантико-функциональные характеристики событийных существительных английского языка : дисс. ... кандидата филол. наук : 10.02.04 / Ирина Владимировна. – М., 1984. – 295 с.
- British National Corpus (BYU-BNC) [Electronic resource] : [Web-Site] – Electronic data. – Oxford : Oxford University Press, 2017. – Mode of access : <https://www.corpus.byu.edu/bnc/>
- Halliday M. A. K. Cohesion in English / M. A. K. Halliday, R. Hasan. – London–New York : Longman, 1976. – p. 374.
- Mounin G. La langue française / G. Mounin. – P. : Seghers, 1975. – 196 p.
- Pottier B. Recherches sur l'analyse sémantique en linguistique et en traduction mécanique / B. Pottier. – Nancy : Faculté des Lettres et Sciences Humaines de l'Université, 1963. – 74 p.
- Schmid H.-J. English abstract nouns as conceptual shells: from corpus to cognition / H.-J. Schmid. – Berlin–New-York : Mouton de Gruyter, 2000. – 457 p.

(Матеріал надійшов до редакції 17.09.17)

УДК: 811.111:81'42(063)

ЗАПОЛЬСЬКИХ С. П., ЗАПОЛЬСЬКИХ А. Ю.
(Запорізький національний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ПУБЛІЧНИХ ПРОМОВ (НА МАТЕРІАЛАХ ДОПОВІДЕЙ КОНФЕРЕНЦІЇ *TECHNOLOGY ENTERTAINMENT DESIGN TALKS (TED-TALKS)*)

У статті проаналізовано переклади англomовних публічних промов на матеріалі доповідей конференції TED talks, виявлено лінгвальні й екстралінгвальні особливості перекладу з англійської на українську і російську мови через призму теорії скопосу; визначено компресію як найбільш частотний спосіб відтворення промов.

Ключові слова: TED промови, лінгвальні й екстралінгвальні особливості, скопос-теорія, компресія, декомпресія.

Запольских С. П., Запольских А. Ю. Особенности перевода англоязычных публичных речей (на материале речей конференции TED). В статье проанализированы переводы англоязычных публичных выступлений конференции TED talks. Выявлены лингвальные и экстралингвальные особенности перевода выступлений с английского языка на украинский и русский через призму теории скопоса; определено, что компрессия является наиболее частотным приемом перевода субтитров.

Ключевые слова: TED выступления, лингвальные и экстралингвальные особенности, скопос-теория, компрессия, декопрессия.

Zapolskykh S. P., Zapolskykh A. Y. Translation of Public Speeches (the Case Study: TED Talks Reports in English). The article aims at analyzing translation peculiarities of public speeches. The case study is the most popular TED talks in English selected from 2013 to 2017. As a result of the study lingual and extralingual characteristics of subtitle translation in the correlation of the main requirements to translation of TED talks and in the aspect of scopos theory have been pointed out.

Our research has confirmed high dependence between lingual and extralingual characteristics in subtitle translation with the priority of the latter. The study identifies among the main linguistic focuses in translation lexical, grammatical and stylistic features concerning the following aspects: translation of terminology, idiomatic phrases and metaphors, colloquial expressions, etc. The translator is recommended to give preference to common vocabulary to make the speech sound natural in the target language, use idiomatic expressions which can add emotional coloring in translation, thus the main techniques applies are: the use of functional equivalent and expressivation. The research also proved the necessity to take into account the wide context and apply contextual translation which contributes to the adequacy of translation greatly. Extralinguistic characteristics analyzed mainly refer to technical environment of subtitles creation. We have found out that the length of subtitles and the speed of their delivering are the essential categories in translation among the essential characteristics of TED talks translation. Decompression as a universal technique in translation from English into Ukrainian and Russian might be in conflict with the technical requirements to translation in our case study. Thus, compression is the only way of troubleshooting and should be performed without any sense losses. This challenging task can be fulfilled at the expense of omission some original elements which lack significant lexical meaning (repetitions) or can be expressed different, holistically transformed taking into consideration the wide context of the TED performance.

Our research has a wide range of prospects concerning the study of compression means, analyzing the most efficient cases and identifying patterns and regularities which can be of use for the practice of translation.

Key words: TED talks, lingual and extralingual characteristics, scopos theory, compression, decompression.

На сучасному етапі тематика досліджень з перекладознавства набуває все більшої популярності. Фахівці з теорії та практики перекладу намагаються вирішити проблему адекватності текстів мов джерела та перекладу, визначити фактори, які впливають на процес перекладу і вибір стратегій перекладачем, виявити закономірності перекладу різних типів текстів і надати чіткі рекомендації перекладачам для більш ефективної практичної

діяльності.

Науковці вважають, що серед чинників, що впливають на процес перекладу і кінцевий результат, можна визначити кілька основних. Найважливішими є тип дискурсу: «тексту» перекладу, тобто його особливості та характер (функціональна спрямованість, час і місце виникнення, жанрова приналежність тощо); характер аудиторії, просторова, часова та соціальна дистанція, статус мови оригіналу та мови перекладу у світі [Переклад у наукових дослідженнях представників харківської школи 2013, с. 221]. Отже у кожному конкретному випадку перекладач знаходиться під впливом низки факторів, які постійно змінюються, що і спричиняє доцільність детального дослідження специфіки перекладу окремих типів текстів.

Метою нашого дослідження є аналіз особливостей перекладу публічних промов особливого типу – доповідей щорічної міжнародної конференції TED (TED – аббревіатура від англ. словосполучення Technology Entertainment Design (Технології, Розваги, Проекти), виявлення основних труднощів і шляхів їхнього подолання при перекладі з англійської мови на українську і російську. У попередніх розвідках ми торкалися питань, пов'язаних з основними структурно-семантичними характеристиками TED промов, розглянули структуру, типи аргументації та їхні моделі та лінгвопрагматичні особливості. Досягнення мети цього дослідження передбачає розгляд специфіки процесу перекладу і факторів, які на нього безпосередньо впливають. Релевантним також у цьому аспекті є скопос-теорія (концепція К. Райс і Х. Фермеєра), яка виходить з того, що переклад – це передусім вид практичної діяльності, успіх якої визначається функцією, тобто тим у якому ступені вона досягає поставленої мети. Тому критерієм успішності діяльності перекладача виступає досягнення цілі комунікації. Цікаво, що теорією допускається парадоксальна ситуація, коли текст оригіналу взагалі не існує і перекладач самостійно створює свій текст, керуючись знанням мети або вказівками замовника.

Необхідно зауважити, що робота над субтитрами промов TED проходить у три етапи. Спочатку створюють оригінальний транскрипт промови, додавання якого до відео підвищує міру залученості аудиторії і збільшує кількість переглядів. Оригінальний транскрипт може створити будь-який волонтер, але умовою є вільне володіння на рівні рідної мови. Потім за справу береться перекладач, який також має відповідати певним вимогам, які насамперед передбачають знання вихідної та цільової мов, комп'ютерну грамотність, готовність до співпраці з редактором [How to Tackle a Translation].

Для перекладачів сайт <http://translations.ted.org> пропонує рекомендації для успішної співпраці, які можна умовно розбити на дві групи: лінгвальні й екстралінгвальні. Зрозуміло, що такий розподіл на лінгвальні й екстралінгвальні рекомендації є дещо умовним, оскільки вони тісно пов'язані між собою. Але, якщо абстрагуватися і зважати на домінуючі аспекти, то можна говорити про лінгвальні рекомендації, які стосуються лексичних, граматичних та стилістичних характеристик промов, їхнього відтворення при перекладі субтитрів. Так, наприклад, рекомендовано застосування універсальної загальноновживаної лексики, яка однозначно розуміється серед усіх діалектів мови перекладу, перевага надається сучасним традиційним термінам. Розглянемо наступні приклади, які демонструють специфіку передачі термінів у перекладі:

*We did **sequence**, also, one species many, many times ... human **genome**. We **sequenced** the first Asian. I **sequenced** it myself many, many times, just to take advantage of that platform. Look at all those repeating **base pairs**: **ATCG**. You don't understand anything there. But look at that one base pair. Those five letters, the **AGGAA**. These five **SNPs** represent a very specific **haplotype** in the Tibetan population around the gene called **EPAS1**. That **gene** has been proved -- it's highly selective -- it's the most significant signature of positive selection of Tibetans for the higher altitude adaptation. You know what? These five **SNPs** were the result of integration of **Denisovans**, or Denisovan-like individuals into humans.*

*Мы **секвенировали** геном одного вида много-много раз — **геном** человека. Мы впервые **расшифровали** геном азиата. Я **секвенировал** свой собственный геном просто для того,*

чтобы воспользоваться платформой. Посмотрите на эти повторяющиеся пары нуклеотидов: *ATCG*. Вам ничего не понятно? Но взгляните на эту пару. Эти пять букв *AGGAA*. Эти **снипы** представляют собой определённый **гаплотип** среди тибетцев, ген под названием **EPAS1**. Этот ген, как было доказано, весьма селективен и свидетельствует о позитивной селекции жителей Тибета — адаптации к условиям высокогорья. И знаете что? Эти пять снипов были результатом интеграции гена **денисовца** или людей подобных, в геном современного человека [Wang 2017]

Наведені приклади демонструють, що для відтворення термінологічної лексики перекладач, як правило, застосовує інтернаціональний відповідник (*sequence* – *секвенировать*), але у певних випадках використовує калькування (*sequence* – *расшифровывать*) для того, щоб уникнути труднощів розуміння фрагменту виступу і доповнити смислово єдність. Аббревіатури у всіх випадках збережено у формі їхнього використання у мові оригіналу, тільки *SNPs* передано як *снп*, оскільки саме такий відповідник є типовим для цільової мови. При перекладі фрагменту *those repeating base pairs: ATCG* – використано додавання – *повторяющиеся пары нуклеотидов: ATCG* для того, щоб фразема сприймалася як завершена.

Наступною рекомендацією для перекладача є використання розмовної лексики, ідіоматичних виразів, які відповідають тону промовця. Наведемо приклади:

*The insurance industry has certainly noticed, **the losses have been mounting up**. They're not under any illusions about what's happening.*

*Страхові компанії вже помітили **збитки**, кількість яких **постійно збільшується**. Вони **не дивляться крізь рожеві окуляри** на те, що відбувається у світі.*

*В сфері страхування уж наворачья заметили, как **стремительно растут их потери**. Они-то **не мешают себя иллюзиями** на этот счёт [Gore 2016]*

And the cool thing is that all of these physical benefits of oxytocin are enhanced by social contact and social support. So when you reach out to others under stress, either to seek support or to help someone else, you release more of this hormone, your stress response becomes healthier, and you actually recover faster from stress.

*Цей гормон стресу зміцнює серце, **і класно те**, що всі ці фізичні переваги окситоцину підвищуються за рахунок соціальних контактів і соціальної підтримки, тому, коли ви тягнетесь до людей, щоб звернутися за підтримкою або допомогти комусь іншому, ви більше виділяєте цього гормону, стресова реакція стає здоровішою, і, насправді, ви швидше набираєтесь сил після стресової ситуації [McGonigal 2013].*

Для адекватного відтворення дієслова *mount up* (*збільшуватися, зростати*) перекладачі використовують додавання (в українському перекладі додано прислівник *постійно*, у російському – *стремительно*) для того, щоб передати тон мовця і відтворити саму ситуацію. Вираз *be under any illusions* перекладений розмовними фразами *дивитися крізь рожеві окуляри, мешить себя иллюзиями* що також демонструє адекватний вибір перекладачів. Вираз *the cool thing is* передано функціональним аналогом *класно*, що у цьому випадку є найбільш доречним.

В іншому прикладі для того, щоб відтворити реакцію мовця і адекватно передати зміст повідомлення перекладач вдається до граматичної заміни і застосовує експресивацію:

*Look at that, right? Like 1,700 years ago, it's already there, in the book. But **I still hate the smell**.*

*Только подумайте, этому рецепту более 1 700 лет, он из вон той книги. **Но меня всё ещё воротит от запаха** [Wang 2017].*

Важливою рекомендацією, яка є доцільною для будь-якого перекладу, і для цього типу зокрема, це не перекладати слова, а передавати зміст повідомлення. Саме тому перекладачеві необхідно усвідомити нюанси смислового наповнення із врахуванням контексту всього виступу. У наступних прикладах продемонстровано реалізацію цієї рекомендації:

*So my goal as a health psychologist has changed. I no longer want to get rid of your stress. **I***

want to make you better at stress.

Так що, моя мета як психолога здоров'я, змінилася. Я більше не хочу, щоб ви позбувалися стресу. **Я хочу, щоб він пішов вам на користь.**

Поэтому моя задача как психолога изменилась. Я больше не хочу избавлять вас от стресса. **Я хочу, чтобы вы чувствовали себя увереннее** [McGonigal 2013].

Так, речення *I want to make you better at stress* має різне вербальне і смислове оформлення в українському і російському перекладах (*Я хочу, щоб він пішов вам на користь. Я хочу, чтобы вы чувствовали себя увереннее.*) Якщо розглянути детально більш широкий контекст усього повідомлення, то можна зробити висновок, що український переклад є вдалим, а російський переклад є не достатньо точним, оскільки йдеться про використання будь-якої стресової ситуації на користь здоров'ю людини, а не про просту впевненість.

Наведемо приклад, у якому яскраво продемонстровано недоліки послівного перекладу:

But my favorite effect on the body is actually on the heart. Your heart has receptors for this hormone, and oxytocin helps heart cells regenerate and heal from any stress-induced damage. This stress hormone strengthens your heart.

Особисто мені найбільше подобається, як він впливає на саме серце. Серце має рецептори до цього гормону і окситоцин допомагає регенерувати клітини серця і зцілити від будь-яких стрес-індукованих ушкоджень.

Один из моих любимых эффектов — тот, что он производит на сердце. В сердце есть рецепторы, принимающие этот гормон. Окситоцин помогает восстановить клетки сердца и устранить любые повреждения, оставленные стрессом [McGonigal 2013].

При послівному перекладі фрагменту речення *my favorite effect on the body* втрачається природність сприйняття повідомлення російськомовною аудиторією, український переклад є більш вдалим, оскільки передає саме зміст повідомлення і має коректне вербальне оформлення.

Наступний приклад свідчить про доцільність використання ситуативного перекладу, коли словосполучення *Chinese wisdom* передається як *древнекитайская медицина*, застосування конкретизації є цілком обґрунтованим:

It becomes very, very interesting. But something you probably don't want to try, like drinking fecal water from a healthier individual, which will make you feel healthier. This is from old Chinese wisdom.

Становится очень, очень интересно. Но не всё вы захотите попробовать. Например, пить разведённые фекалии здорового человека, что, возможно, оздоровит вас. Это из древнекитайской медицины! [Wang 2017]

Говорячи про екстралінгвальні особливості, ми, насамперед, маємо на увазі технічні умови створення перекладу, які визначають специфіку вербального втілення промов. Англійська мова порівняно з багатьма іншими (українською, російською) характеризується стислістю висловлювань. Український переклад звичайно більший англійського оригіналу на 15-20%, що вважається потенційною універсалією [Переклад у наукових дослідженнях представників харківської школи 2013, с. 171]. Тому переклад цільовою мовою часто призводить до лінійного подовження тексту, що не дає можливості глядачам прочитати цей текст за час, коли він відображається на екрані (більше 21 символів на секунду) або показати текст у субтитрі (42 – це максимальна кількість символів у рядку). Важливими також є характеристики промовця, які стосуються швидкості презентації промови. Довжина і тривалість повинні бути однаковими в оригіналі й перекладі. У випадках, коли цільовий переклад перебільшує за розміром або за тривалістю вихідний текст, перекладачеві необхідно зменшити текст у субтитрах. Наведемо приклади, які демонструють роботу перекладача субтитрів:

*What I remember the most is,
as I put my head in the water....*

*Що мені запам'яталось найбільше,
коли я занурилась з головою під воду*

Даний переклад є вірним, але не задовольняє вимогам перекладу субтитрів, кількість у

рядках є допустимою – 1-й рядок – 32, 2-й рядок – 36 при максимальній – 42 символи, але швидкість перевищує норму у 21 символів на секунду і складає 22.7 секунди. Цю інформацію перекладач отримує від програми, в якій створює переклад і висновок є однозначним – необхідна компресія цільового тексту, яка досягається без зміни значення: *Що мені запам'яталось найбільше, коли я занурилась під воду*

Компресія субтитрів досягається шляхом випущення певних елементів вихідного тексту, вираженням змісту іншим чином – цілісним перетворенням вербальної форми повідомлення. Хоча способи компресії багато в чому залежать від його контексту, існують певні рекомендації щодо компресії повторів, звертань, складних синтаксичних зворотів, риторичних запитань, ідіом, метафор, прислівників, і т.ін. [How to Tackle a Translation].

Таким чином, у **результаті** нашого дослідження виявлено основні особливості перекладу субтитрів TED промов з англійської мови українською і російською у їхній кореляції з основними вимогами до TED промов. Виявлено, що рекомендації стосовно перекладу можна розділити на дві групи, які відповідають специфіці перекладу промов, а саме: лінгвальні й екстралінгвальні, які знаходяться у тісному взаємозв'язку. Переклад TED промов здійснюється відповідно до певних технічних умов, які впливають на процес і результат створення субтитрів. Як наслідок, вибір перекладача щодо вибору лінгвальних засобів і способів перекладу обмежено технічними характеристиками, які залежать від специфіки вихідного тексту, що свідчить про доцільність застосування скопос-теорії у межах даного дослідження. **Перспективами** цієї розвідки є визначення способів і засобів компресії вихідного тексту, які не впливають на загальний зміст повідомлення, виявлення виключень для компресії й обґрунтування їхньої доцільності.

Література

- Переклад у наукових дослідженнях представників харківської школи: колективна монографія / за ред. Л. М. Черноватого, О. А. Кальниченка, О. В. Ребрія. – Вінниця : Нова книга, 2013. – 568 с.
- How to Tackle a Translation. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://translations.ted.org/wiki/How_to_Tackle_a_Translation
- Gore Al. New thinking on the climate crisis Filmed TED 2016 / Al. Gore.– [Електронний ресурс].– Режим доступу : https://www.ted.com/talks/al_gore_the_case_for_optimism_on_climate_change
- Haas H. Forget Wi-Fi. Meet the new Li-Fi Internet. Published on Dec 2, 2015 / H. Haas.- [Електронний ресурс].– Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=iHWIZsIBj3Q>
- Herr H. New bionics let us run, climb and dance. Published on Mar 28, 2014 / H. Herr. – [Електронний ресурс].– Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=CDsNZJTWw0w>
- McGonigal K. How to make stress your friend. Filmed at TED 2013 / K. McGonigal [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://www.ted.com/talks/kelly_mcgonigal_how_to_make_stress_your_friend
- Stevens M. Why do we ask questions? Published on Dec 9, 2013 / M. Stevens. – [Електронний ресурс].– Режим доступу : [https://www.youtube.com/\[McGonigal\[McGonigal 2013\] 2013\] watch?v=u9hauSrihYQ](https://www.youtube.com/[McGonigal[McGonigal 2013] 2013] watch?v=u9hauSrihYQ)
- Wang J. How digital DNA could help you make better health choices. Filmed at TED 2017 – [Електронний ресурс].– Режим доступу : https://www.ted.com/talks/jun_wang_how_digital_dna_could_help_you_make_better_health_choices
- (Матеріал надійшов до редакції 10.09.17)*

УДК: 821.112.2:82-2:81'25

ЗАХАРОВА Н. В.

(Запорізький національний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ СУЧАСНОГО ДРАМАТУРГІЧНОГО ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ П'ЄСИ ДІРКА ЛАУКЕ «ALTER FORD ESCORT DUNKELBLAU»)

У статті обґрунтовано актуальність та проаналізовано причини складності перекладу зразків новітньої європейської драми. На прикладі п'єси сучасного німецького драматурга Дірка Лауке «alter ford escort dunkelblau» визначені основні характерні риси драматургічного тексту та виявлені основні складнощі перекладу досліджуваного твору, зазначені основні шляхи їх подолання. Драматургічний текст має специфічну природу, що й зумовлює особливості його перекладу. При перекладі драматургічних текстів, перекладач має усвідомлювати, що цей вид тексту, апелюючи до його духовно-ініціативному сприйняттю різними людьми, є продуктом духовно-практичного досвіду обдарованої особистості та носієм стійких і значимих відомостей, ідей, умонастроїв та смислів. Тому перед перекладачем постає завдання не буквального перекладу тексту, тобто власне мовної грані драматургічного твору, а необхідність збереження або перекодування предметно-образної та ідейно-сміслової сфер. Також зазначимо, що слід розрізняти основний драматургічний текст і побічний текст: заголовок і